Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
НН інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Суми – 2021

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
НН інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Суми – 2021

УДК 378.041:340.15](072.057.875)
М54

Рекомендовано Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол №3 від 22 жовтня 2021 року)

Рецензенти:

А.М. Кучук – доктор юридичних наук, професор кафедри права та методики викладання правознавства СумДПУ імені А.С. Макаренка;

С.В. Мирославський – керуючий партнер АО «КОРПУС ЮРІС» кандидат юридичних наук, доцент.

М54 Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Історія держави і права» / Укладач Клипа О.П. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. – 20 с.

Методичні рекомендації містять передмову, основні критерії оцінювання знань студентів тематичний план дисципліни, мету дисципліни, плани тематичних практичних занять, практичні завдання, перелік питань для підготовки до заліку, рекомендовану літературу.

УДК 378.041:340.15](072.057.875)

© О.П.Клипа, 2021
© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА....4
ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ....5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»....7
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ....8
ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»....8
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»....15
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА....18

ПЕРЕДМОВА

Історія держави і права посідає важливе місце в ракурсі ознайомлення студентів з аспектами світового державотворення, становлення та розвитку правових систем. Також є самостійною наукою в системі юридичних наук і навчальною дисципліною в системі юридичної освіти, обов'язковою для вивчення. Предметом дослідження дисципліни є процеси та етапи становлення і розвитку держави і права світових держав під час різних періодів їх існування.

Наука ставить собі за мету виявлення історичних закономірностей розвитку держави і права. Історія держави і права дає можливість не тільки глибше зрозуміти реалії сучасності на основі світового історичного досвіду, але і передбачати подальший розвиток держави і права.

На відміну від загальної історії історико-правові науки не досліджують суспільство в цілому, а мають предметом свого вивчення історичні процеси розвитку складної системи державних і юридичних установ.

Вивчення історії держави і права передбачає вирішення наступних завдань:

- дати студентам загальні відомості про державно-правові явища і процеси властивих тому чи іншому суспільству на різних етапах його розвитку;
- ознайомити студентів з сучасними процесами в державно-правовій сфері різних зарубіжних країн та України;
- сформувати навички самостійного аналізу та оцінки стану політико-правової організації сучасного суспільства;
- ознайомити студентів з понятійно-категоріальним апаратом історії держави і права;
- підвищення рівня правової активності та свідомості студентів;
- вироблення у студентів вміння та навиків систематизувати та аналізувати вивчений матеріал.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Протягом семестру студенти вивчають 6 модулів з дисципліни. Модулі складаються із змістових модулів. Після виконання кожного модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи, що включає тестування та розв'язок практичних завдань. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали завдання для самостійної роботи, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються. Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою за 6 модулів.

Студент, який в результаті поточного оцінювання та підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати залік (іспит) з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі студент має також право відмовитися від складання заліку (іспиту). У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче поліпшити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати залік (іспит). Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менше 60 балів зобов'язаний складати залік (іспит) з дисципліни. У разі, якщо відповіді студента під час заліку оцінені менше ніж у 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою
Шкала оцінювання: національна та ECTS:

<table>
<tr><th>Сума балів за всі види навчальної діяльності</th><th>Оцінка ECTS</th><th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr>
<tr><td>82-89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr>
<tr><td>74-81</td><td>C</td></tr>
<tr><td>64-73</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr>
<tr><td>60-63</td><td>E</td></tr>
<tr><td>35-59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr>
<tr><td>0-34</td><td>F</td><td>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td><td>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</td></tr>
</table>

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань (письмові контрольні роботи, тестові завдання, практичні завдання);
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної (самостійної) роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів. Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів.

Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості. Оцінювання індивідуальної (самостійної роботи) здійснюється у межах 20 балів за підготовку рефератів, наукових робіт, участь в наукових конференціях, підготовку науково-дослідницьких статей та їх озвучення, опрацювання наукових статей та першоджерел, участь в олімпіадах та конкурсах.

Оцінювання активності під час аудиторних занять здійснюється у межах 30 балів:

30-25 балів – відвідано не менше 90% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре» «відмінно»;

25-17 балів – відвідано не менше 75% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре», «відмінно»;

17- 10 балів – відвідано не менше 60% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно»;

до 10 балів – відвідано не менше 50% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре».

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

Змістові модулі та теми
Змістовий модуль І Тема 1. Держава і право Київської Русі. Тема 2. Держава і право Галицько-Волинського князівства. *Тема 3*. Державний лад і право на українських землях в період перебування під владою Великого Князівства Литовського, Польського Королівства, Речі Посполитої. Тема 4. Українська держава і право часів XVI – XVIII століть.
Змістовий модуль ІІ *Тема 5. Фундаментальні українські правові надбання* XVIII століття. *Тема 6. Державний лад і право на західноукраїнських землях* XVIII-початку XX століть. *Тема 7. Українська державність і право у складі Російської імперії.*
Змістовий модуль ІІІ Тема 8. Українська народна республіка початку XX століття. Тема 9. Державний лад і право на українських землях між І та ІІ Світовими війнами. Тема 10. Українська державність та право у складі СРСР. Тема 11. Розбудова незалежної демократичної правової держави.
Змістовий модуль ІV Тема 12. Вавилонська держава. Тема 13. Держава і право Стародавньої Греції. Тема 14. Держава і право Стародавнього Риму. Тема 15. Держава і право Східних держав. Тема 16. Становлення та розвиток держави Франків у Галлії.
Змістовий модуль V Тема 17. Середні віки. Держава і право Європи: Франції, Англії, Німеччини. Тема 18 Держава і право Візантійської імперії. Тема 19. Держава і право Польщі (X – XVIII ст. ст.), Росії (XVI – XVII ст.). Тема 20. Характеристика Російської держави XVI – XX ст.
Змістовий модуль VI Тема 21. Держава і право США, Англії, Франції (XVIII – 1918 р.). Тема 22. Австро-Угорщина в період (XVIII – 1918 р.). Тема 23. Становлення та занепад нацистської диктатури в Німеччині. Тема 24. Держава і право США, Великобританії, Італії за Новітніх часів (XX XXI ст.).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Лекція є головною ланкою дидактичного циклу навчання. Головна мета лекції - формування фундаментальної основи для подальшого засвоєння навчального матеріалу.

Вивчення дисципліни починається з вступної лекції, в якій викладач знайомить слухачів з метою і завданнями дисципліни, її значенням та місцем в системі навчальних дисциплін. Далі дається загальний огляд курсу, визначається його значення для практичної майбутньої роботи студентів.

Викладач знайомить студентів із загальною методикою роботи над курсом, дає характеристику підручників і навчальних посібників, знайомить з обов'язковим списком літератури, розповідає про вимоги допуску до заліку/екзамену.

В процесі прослуховування лекції досить важливим аспектом є вміння студентів конспектувати найбільш вагомі положення теоретичного матеріалу. Конспект допомагає уважніше слухати, краще запам'ятовувати в процесі запису, забезпечує наявність опорних матеріалів при підготовці до практичних занять, заліку/екзамену.

В кінці вивчення дисципліни проводиться консультація, в якій зазначаються всі теоретичні положення курсу, роз'яснюються питання, при вивченні яких у студентів виникли труднощі.

ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Тема 1. Держава і право Київської Русі.

Виникнення Київської Русі як княжої держави. Теорії походження Київської Русі, їх характеристика і оцінка. Загальна характеристика джерел права Київської Русі: роль усного звичаєвого права, русько-візантійських договорі, Руська Правда. Передумови та фактори, що вплинули на формування права власності, зобов'язального і спадкового права, особливості шлюбно-сімейного права у східних слов'ян, поняття і класифікація злочинів, мета і система покарань. Організація влади (вищі та місцеві органи управління).

Тема 2. Держава і право Галицько-Волинського князівства.

Політична консолідація як передумова виникнення Галицько-Волинського князівства. Загальна характеристика провідних рис державно-правового устрою руських князівств у період феодальної роздробленості. Специфіка та особливості власне Галицько-Волинського князівства.

Тема 3. Державний лад і право на українських землях в період перебування під владою Великого Князівства Литовського, Польського Королівства, Речі Посполитої.

Передумови та особливості поширення магдебурзького права на українських землях. Опис передумов та причин приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Правовий статус населення. Державний і суспільний лад. Характерні особливості перебування українських земель під владою Великого князівства Литовського. Джерела та характерні риси права на той період.

Тема 4. Українська держава і право часів XVI – XVIII століть.

Виникнення і діяльність Запорізької Січі. Загальна характеристика військової і територіальної організації Війська Запорізького. Органи влади Запорізької Січі. Судочинство на Запорізькій Січі. Джерела та притаманні риси «козацького права». Правовий статус населення. Ліквідація Запорізької Січі царською Росією. Створення Задунайської Січі: фактори, що вплинули, рушійні сили.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ

Тема 5. Фундаментальні українські правові надбання XVIII століття.

Характеристика джерел права Гетьманщини. Становлення інститутів права: право власності; обов'язальне право (основні види договорів, їх зміст та оформлення); сімейно-шлюбне право; право спадщини. Генезис та особливості судового процесу. Пам'ятки права Гетьманщини другої половини XVIII століття: Суд і розправа в правах малоросійських 1750-1758 років. Екстракт малоросійських прав 1767 р. і його переробка 1786 р.

Тема 6. Державний лад і право на західноукраїнських землях XVIII-початку XX століть.

Передумови приєднання західноукраїнських земель Австрією та його історико-правова характеристика. Політичне та історичне значення. Розвиток держави і права. Суспільний лад, зокрема на Галичині, Буковині та Закарпатті в другій половині XIX століття. Органи управління на Закарпатті у XVIII – початку XX ст.

Тема 7. Українська державність і право у складі Російської імперії.

Характеристика реформ другої половини XIX ст. в Росії та в Україні: Селянська реформа 1861 р., її основні положення і оцінка. Земська реформа 1864 р., її основні положення і оцінка. Міська реформа 1870 р., її основні положення і оцінка. Судова реформа 1864 р.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ

Тема 8. Українська народна республіка початку ХХ століття.

Рушійні сили та процес формування та функціонування Української Народної Республіки за часів Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.). Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) 1918 р. як Основний Закон: зміст та історичне значення. Характеристика джерел та притаманних рис права. Українська держава за часів гетьмана Павла Скоропадського (квітень – листопад 1918 р.). Народна Республіка в період Директорії (листопад 1918 р. – листопад 1920 р.): учасники, програмні документи. Розпад Австро-Угорської імперії і проголошення ЗУНР. Проголошення ЗУНР: державний та суспільний лад. Акт злуки ЗУНР та УНР 1919р.

Тема 9. Державний лад і право на українських землях між І та ІІ Світовими війнами.

Геополітичне становище України між І та ІІ Світовими війнами. ЗУНР у складі Польщі (1921 – 1939 рр.): правовий статус населення, державний лад і право. Соціально-політичне становище Північної Буковини в складі Румунії. Правовий статус Закарпаття в складі Чехословаччини. Передумови створення Карпатської України

Тема 10. Українська державність та право у складі СРСР.

Виникнення та особливості функцірнування українських національно-патріотичних організацій (УВО, ОУН тощо). Встановлення радянської державності і права в Україні (1917 – 1945 рр.). Наслідки приєднання України до складу Союзу РСР 1922 р. Державний лад. Голодомор в Україні у 1932 – 1933 рр.: причини, наслідки, оцінка. Право (Конституції УРСР).

Тема 11. Розбудова незалежної демократичної правової держави.

Розпад СРСР та відродження незалежної демократичної, правової і соціальної Української держави. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України» 16 липня 1990 р.: зміст та історико-політичне значення. Прийняття, зміст та історичне значення «Акту проголошення незалежності України» (24серпня 1991 р.). Проведення всенародного референдуму. Біловезька угода 8 грудня 1991 р.: значення для відродження Української держави. Конституційний процес в Україні. Держава і право. Помаранчева революція 2004р.: причини, наслідки, історичне значення. «Революція гідності»: причини, наслідки, історичне значення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Тема 12. Вавилонська держава.

Особливості країн Стародавнього Сходу: виникнення, діяльність Три відомства в цих країнах. Утворення Вавилонської держави, її суспільний лад (вільні (громадяни і чужинці), раби). Правове становище різних категорій вільних людей. Державний устрій (правитель, центральний і місцевий апарат управління, суд, збройні сили). Джерела права у Стародавньому Вавилоні. Причини видання та система законів царя Хаммурапі.

Тема 13. Держава і право Стародавньої Греції.

Державний та суспільно-політичний лад в Греції «гомерівської доби». Причини та передумови виникнення Афінської держави. Реформатори (Солона, Клісфен, Тезей. Передумови та рушійні сили греко-перських війн, їх значення. Реформи Ефіальта і Перікла. Державний та суспільний устрій Афін, розвиток армії. Державність і право Спарти.

Тема 14. Держава і право Стародавнього Риму.

Зміцнення та організація римського суспільства до утворення держави (X – VI ст. до н.е.). Виникнення Римської держави. Реформи Сервія Тулія. Державний устрій та суспільний устрій римської республіки. Римське право: джерела, історичне значення. Реформи імператора Діоклетіана. Реформи Константина. Визнання християнства. Поділ імперії на східну і західну. Занепад західно-римської держави: причини, історичне значення.

Тема 15. Держава і право Східних держав.

У V-VII ст. на території Індії існувало близько 50 ворогуючих між собою держав. У XIII в. значна частина країни була об'єднана в рамках мусульманської держави - Делійського султанату. Початок існування Делійського султанату було покладено в 1206 р, коли воєначальник одного з мусульманських правителів оголосив себе султаном, зробивши своєю столицею місто Делі. Міста Індії успішно розвивалися, чому сприяли розширення торгових зв'язків з ісламським світом.

У 618 р до влади прийшла династія Тан, яка зміцнила центральну владу. Об'єднання Китаю дозволило розширити його вплив серед сусідів. Були приборкати багато кочівники. Об'єднання Китаю було закріплено низкою перетворень, які сприяли посиленню централізації. Прикріплені до державної землі селяни несли повинності і виплачували натуральну подати. Китай був об'єднаний в 960 р під владою династії Сун. Однак в XII в. північні території країни захопили кочові народи, які створили там свої держави. Розпад Китаю полегшив завоювання країни монголами. На початку XIII в.

Чингісхан створив величезну державу, до якої увійшли в себе безліч підкорених народів.

У IV ст. значна частина Японії була об'єднана під владою одного з племінних союзів. У VI ст. були проведені реформи, які встановили 12 рангів посадових осіб. У 645 р до влади прийшов принц Наканоое, який здійснив великі перетворення. Замість племінного союзу була створена держава за образом китайського. Виникали міста, які будувалися при визначальний вплив традицій Китаю і Кореї. Згодом центральна влада в Японії ослабла. Правителі провінцій прагнули домогтися повної самостійності. У цьому вони спиралися на японських лицарів - самураїв. Самураї - воїни, які одержували від правителя області або іншого знатного людини землю за свою службу.

Тема 16. Становлення та розвиток держави Франків у Галлії.

Особливості процесу виникнення та розвитку держави Франків у Галлії. Суспільний лад франків. Феодалізація суспільства. Реформи К. Мартелла. Державний устрій Франків. Карл Великий. Утворення імперії. Джерела права у Франків. «Салічна правда» як фундаментальне джерело права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

Тема 17. Середні віки. Держава і право Європи: Франції, Англії, Німеччини.

Умови та причини виникнення феодальної держави. Реформи Людовика IX. Станово-представницька монархія у Франції. Зміни в державному та суспільному устроях. Генеральні штати та Паризький парламент. Генезис прокуратури та адвокатури. Становлення абсолютизму. Характеристика джерел права середньовічної Франції.

Умови та причини виникнення Англо-саксонських держав на території Британії: їх суспільний лад та державний устрій. Нормандське завоювання Британії: рушійні сили та наслідки вплив. Реформи королів Вільгельма I та Генріха II. Велика Хартія Вольностей 1215 р.: зміст та історичне значення. Встановлення та особливості англійського абсолютизму. Судова система Англії. Інститут присяжних. Характеристика джерел основних систем та галузей права феодальної Англії.

Умови та причини виникнення німецької феодальної держави і права. Особливості цього процесу. Правове становище окремих груп населення. Станово-представницька монархія. Державний устрій. Встановлення князівського абсолютизму, його причини і наслідки. Характеристика основних джерел та інститутів права.

Тема 18 Держава і право Візантійської імперії.

Занепад Римської імперії. Передумови виникнення Візантійської держави. Особливості розвитку феодальних відносин. Суспільний устрій країни у V – VII ст. Державний лад Візантії у V – VII ст. Реформи імператора Юстиніана. Вплив візантійської державності і права на державно-правовий розвиток слов'янських народів: зміст, причини, історичне значення.

Тема 19. Держава і право Польщі (X – XVIII ст. ст.), Росії (XVI – XVII ст.).

Утворення Речі Посполитої:створення держави та виокремлення етапів її розвитку. Суспільний та державний лад за часів Вотчинної монархії (X – XIII ст.). Виникнення станово-представницької монархії в Польщі (XIV – XV ст.). Докорінні переьворення у суспільному ладі та державному устрої. Держава і право. Падіння Речі Посполитої: розподіл та учасники.

Характеристика Російської держави XVI – XVII ст. 2.Прийняття, джерела і структура Соборного уложення 1649 р. 3. Правове становище різних верств населення. Остаточне закріпачення селянства. Держава і право. Судові органи і судовий процес

Тема 20. Характеристика Російської держави XVI – XX ст.

Революція 1905 – 1907 років у Росії: причини, наслідки, історичне значення. Зміни в суспільному і державному ладі. Характеристика основних державних законів як джерел права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI

Тема 21. Держава і право Англії, США, Франції (XVIII – 1918 р.).

Особливості англійської буржуазної революції XVII ст.: причини, етапи, наслідки. Зміни в державному устрої і праві. Трирічний акт 1641 р. Суспільно-політичний устрій республіки. Реставрація монархії 1660 р. Акт про скасування залишків феодалізму (1660 р.). Реформація політичного устрою початку XVIII ст. Джерела права.

Виникнення американських колоній Англії: передумови, економічний та політичний статус. Війна за незалежність: рушійні сили, хід, наслідки. Декларація незалежності 1776 р. як джерело права США. Державний і суспільний лад в утворених США. Розробка та прийняття Конституції США: структура, основні принципи, історичне значення.

Велика французька революція: причини, рушійні сили, етапи, наслідки. Декларація прав людини і громадянина 1789 року.: зміст і характеристика. Перша Конституція Франції 1791 року. Період республік. Державний та суспільний устрій за часів республік.

Тема 22. Австро-Угорщина в період (XVIII – 1918 р.).

Формування абсолютистсько-централістичної держави в Австрії у XVIII ст. Реформи Марії-Терезії і Йосифа II. Конституції 1848 і 1849 рр. Політично-правове становище Галичини у складі Австрії. Утворення «двоєдиної» Австро-Угорської монархії (імперії). Державний-політичний устрій Австро-Угорської монархії. Органи місцевого управління. Розпад монархії. Джерела (кодифікації) права.

Тема 23. Становлення та занепад нацистської диктатури в Німеччині.

Особливості і значення революційного процесу в Німеччині 1918 – 1919 рр., Проголошення республіки. Діяльність уряду Ф. Еберта. Прийняття Веймарської Конституції. Державний устрій Німеччини за Веймарською Конституцією. Виникнення політичних партій. Прихід до влади нацистської партії: причини, умови, наслідки. Проголошення Федеративної Республіки Німеччини (ФРН).

Тема 24. Держава і право США, Великобританії, Італії за Новітніх часів (XX-XXI ст.).

Економічний та політичний розвиток США після І-ї світової війни. «Новий курс» президента Рузвельта. Закон Вагнера 1935 р. Поправки до конституції США: передумови прийняття, зміст, історичне значення. Законодавство періоду «холодної війни».

Характерні риси та основні напрямки державно-правового розвитку Великої Британії у міжвоєнний період. Державний устрій Великої Британії. Реформування парламенту в 1949 р.: причини, зміст, історичне значення. Виборчі реформи 1918, 1928, 1949 і 1969 рр. Удосконалення судової системи сучасної Великої Британії. Джерела та основні риси права Великої Британії.

Причини економічного та політичного становища Італії у XIX – на початку XX ст. Зовнішня політика: участь у Першій світовій війні; революційний рух; запровадження фашистської диктатури. Державний устрій та політичний режим в період фашизму (1922 – 1943). Реакційне законодавство в період фашизму. Проголошення республіки. Державність і право Італії наприкінці XX – початку XXI ст.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

1. Київська Русь: виникнення, розвиток, перші князі.
2. Державний лад Київської Русі.
3. Характеристика джерела права Київської Русі.
4. Руська Правда: основні редакції та списки.
5. Особливості судочинства в Київській Русі.
6. Становлення та розвиток Галицько-Волинської держави та її історичне значення.
7. Характеристика правового статусу населення Галицько-Волинської держави.
8. Розподіл влади у Галицько-Волинської держави.
9. Правова система Галицько-Волинської держави.
10. Державний лад і право на землях Галичини в складі Польського королівства (1349–1569 рр.).
11. Правовий статус українських земель у складі Великого князівства Литовського.
12. Розподіл влади на українських землях у складі Речі Посполитої.
13. Правова система на українських землях у складі Речі Посполитої.
14. Литовські статути. Їх застосування в Україні.
15. Органи влади Запорізької Січі.
16. Створення Української держави в роки національно-визвольної війни 1648–1657 рр. під проводом Б. Хмельницького.
17. Правовий статус України – Гетьманщини за українo-московським договором 1654 р.
18. Органи влади Гетьмансько-Козацької держави.
19. Ліквідація автономного устрою України.
20. Гадяцька угода 1658 р.: зміст та наслідки.
21. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.
22. Таємна організація Декабристів в Україні: їх програми учасники.
23. Зібрання малоросійських прав 1807р.: зміст і значення.
24. Селянська реформа 1864 р. в Україні: зміст, оцінка, значення.
25. Земська реформа 1864 р. в Україні: зміст і оцінка.
26. Міська реформа 1870 р. в Україні: зміст і оцінка.
27. Судові статути 1864р.: зміст та історичне значення.
28. Перебування західноукраїнських земель в складі Австрії: причини та наслідки.
29. Органи влади Галичини (1772–1848 рр.).

30. Утворення Австро-Угорської монархії: причини та умови.
31. Столипінська аграрна реформа в Україні: зміст, історичне значення.
32. Центральної Ради: програма, учасники, значення.
33. Конституція УНР 1918 р.: структура, зміст та історичне значення.
34. Українська гетьманська держава 1918 р.
35. Україна за часів Директорії.
36. Передумови виникнення. Державний лад та право ЗУНР.
37. Акт злуки ЗУНР і УНР в 1919 р..
38. Утворення Української радянської держави: юридичне оформлення і значення.
39. Проголошення самостійності Карпатської України в 1938–1939 рр.
40. Органи влади в Західній Україні в складі Польщі (1921–1939рр.).
41. Входження Західної України, Північної Буковини до складу УРСР.
42. Розподіл території України і встановлення окупаційного режиму в період Другої світової війни.
43. Голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні.
44. Розпад СРСР (причини, умови) і відродження Української незалежної держави.
45. Конституційний процес в Україні. Основні положення і значення Конституції України 1996 р.
46. Становлення, розвиток та відміна інституту смертної кари на території України.
47. Зародження та еволюція законодавчих органів, вищих органів виконавчої влади, вищих судових органів державної влади України (X–XX ст.).
48. Зародження та розвиток інституту адвокатури та прокуратури в Україні (X–XX ст.)
49. Держава і право Стародавнього Вавилону.
50. Суспільний лад Вавилону.
51. Розвиток суспільства в стародавньої Індії. Закони Ману.
52. Державний устрій Стародавньої Індії.
53. Створення централізованої держави у Китаї. Реформи Шан Яна.
54. Державний лад Стародавнього Китаю.
55. Суспільно-політичний лад Греції.
56. Суспільний та державний лад Риму в царський період. Реформи Сервія Тулія.
57. Державний та суспільний лад Риму періоду Республіки.
58. Державний та суспільний лад Риму періоду принципату.

59. Державний та суспільний лад Риму періоду домінату.
60. Римське право, його значення для розвитку правових систем європейських країн.
61. Поняття «Середньовіччя» та загальна характеристика розвитку держави і права в цей період.
62. Державний і суспільний устрій франків.
63. Утворення Арабського халіфату. Державний і суспільний лад халіфату.
64. Загальна характеристика і джерела мусульманського права.
65. Розвиток феодального права європейських країн. Рецепція римського права.
66. Зміни в системі державних органів влади періоду абсолютних монархій. Особливості абсолютних монархій у європейських країнах (Англія, Франція).
67. Війна за незалежність та утворення США. Декларація незалежності США.
68. Фундаментальні нормативно-правові акти США: Статті конфедерації та вічного союзу, 1781 р., Конституція США. Їх світове значення.
69. Державний лад США.
70. Основний Закон Франції: Конституції Франції 1795 та 1799 рр, їх порівняльна характеристика.
71. Кодекси Наполеона як пам'ятка права: зміст та історичне значення.
72. Поняття і загальна характеристика буржуазного права: історичний аспект.
73. Особливості революцій 1848-1849 рр. в країнах Європи: причини та рушійні фактори.
74. Революції 1848-1849 рр. у Німеччині та Італії.
75. Утворення Ліги націй: передумови та значення.
76. Поняття та ознаки режиму ліберальної демократії.
77. Державний устрій Німеччини за Веймарською конституцією.
78. Наслідки Другої світової війни для Німеччини. Окупаційний режим. Створення ФРН та НДР.
79. Створення ООН: передумови та значення.
80. Етапи розширення ЄС. Інтеграція України на сучасному етапі.
81. Утворення союзу незалежних держав після розпаду СРСР.
82. Характеристика і перспективи СНД.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький Л.Т. Руська Правда й історія її тексту // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
2. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. ІІ. Київ, 1994.
3. Заруба В.М. Держава і право Київської та Галицько-Волинської Русі (Кінець VIII ст. – початок XIV ст.): Навчальний посібник. – Київ, 2007.
4. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.
5. Бойко І. Й. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1387-1569 рр.): монографія. – Львів, 2010.
6. Бойко І. Організація судів у Галичині в складі Польщі (1349-1569 рр.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип.43. – Львів, 2006.
7. Кобилецький М. Судочинство у місті Львові за магдебурзьким правом // Право України, 2001. – № 11.
8. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
9. Василенко М. Конституцыя Филлипа Орлика // Василенко М. Вибрані твори у трьох томах. Т. 2: Юридичні праці. Київ, 2006.
10. Любченко Д. Види злочинів у кримінальному праві Гетьманщини за універсалами // Право України, 2007. – № 6.
11. Мікула Т. Законодавче регулювання виборів до Галицького крайового сейму // Право України, 2000. – № 3.
12. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Кер. авторськ. кол. й відп. ред. О. Карпенко.– Івано-Франківськ, 2001.
13. Кравчук К. З досвіду державотворення України періоду Директорії // Право України, 2005. – № 2.
14. Макарчук В.С. Міжнародно-правове визнання кордону між Україною і Польщею (1939- 1945 рр.). Монографія. – Київ, 2004.
15. ОУН і УПА в другій світовій війні. Документи і матеріали // Український історичний журнал. 1994. № 4.
16. Рябошапко Л. Вплив радянських і партійних органів в УСРР на діяльність релігійних громад національних меншин (середина 1920-х років) // Право України, 2000. – № 9.
17. Гончаренко В.Д. Тернистий шлях до незалежності // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2 (17).
18. Іванченко Р.П. Історія без міфів. Бесіди з історії української державності. – Київ, 1996.
19. Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посібник. – К.: «Істина», 2005. С. 19 – 63.
20. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник. – К.: Вид.дім «ІнЮре», 2003. С. 11 – 44.

21. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн / За ред. проф., чл.-кор. АПрН України В.Д. Гончаренка. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 2002. С. 75 – 105.
22. Макарчук В.С. Загальна історія держав і права зарубіжних країн. Навч. пос. – К.: «Атіка», 2007. С. 111 – 114; 125 – 130.
23. Крестовська Н., Цвіркун О. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія-практикум. – Х.: «Одіссей», 2010. С 117 – 140.
24. Тищик Б.Й. Історія держави і права Австрії та Австро-Угорщини (X ст. – 1918 р.). Текст лекцій. – Л.: Вид. центр юрид. Ф-ту ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. С. 4 – 79.

Методичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»

Укладач: КЛИПА Олена Павлівна

Відповідальний за випуск *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерна верстка *О.Л. Суріна*

Підписано до друку 22.10.2021.
Формат 60×84/16. Гарнітура Cambria.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,16.
Ум. фарб.-відб. 1,16. Обл.-вид. арк. 0,81.
Тираж 50 пр. Вид №33.

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
Серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.